سرمقاله

معافیت از پیمان سپاری ارزی به ضرر بازار فرش کشور

ادامه از صفحه ۱

... عدم بازگشت ارزهای حاصل از این صادرات به اقتصاد کشور به معنای عدم تأمین بخشی از نیازهای ضروری کشور است. اما وقتی رفع تعهد ارزی وجود نداشته باشد، صادرکننده الزامی به بازگشت ارزهای حاصل از صادرات ندارد و لذا می تواند در هر کجای دنیا ارزهای حاصله را سرمایه گذاری کرده یا انتقال دهد. در این شـرایط، فرش ابزاری برای انتقال پول به خارج کشور است نه صادرات. به عنوان مثال فرض کنید، فردی ۵ میلیارد تومان از سیستم بانکی اختلاس کرده و قصد دارد این منابع را به خارج کشور انتقال دهد.

برای او تفاوت زیادی بین قیمت ارز ۴۰ هزار تومان یا ۶۰ هزار تومان ندارد بلکه قصد دارد به هر نحوی شده این منابع را خارج کند. این شخص بسادگی می تواند منابع خود را تبدیل به چند تخته فرش گران قیمت ابریشمی کرده و صادر کند و با دریافت مبلغ آن در خارج کشور، پول شسته شده تحویل بگیرد.

دوم، وقتی صادرکننده ملزم می شود ارزهای حاصل از صادرات فرش را به کشور بازگرداند، قیمت فروش ارز در بازار مشخص شده توسط بانک مرکزی را مبنای محاسبات خود قرار می دهد. به عنوان مثال، وقتی قیمت هر متر مربع فرش ابریشم ۱۰۰۰ دلار است و قیمت هر دلار در بازار مبادله حدود ۴۰ هزار تومان، صادرکننده حداکثر قیمتی که برای هر متر مربع فرش ابریشم در داخل خواهد پرداخت، رقمی حدود ۴ میلیون تومان خواهد بود. به بیان دیگر، پیمان سپاری ارزی با نرخ مشخص، باعث کنترل قیمت آن کالا در داخل کشور هم خواهد شد.

در واقع بر اساس مثالی که قبل تر بیان شد، در ذهن آن شخص قیمت ارز واقعی بیش از ۴۰ هزار تومان است به همین دلیل وقتی آن را صادر می کند برای تبدیل زودتر آن به ارز، حاضر است با قیمت ارزی کمتری مثلاً متری ۸۰۰ دلار هم بفروشد. اگر چنین کاری اتفاق بیفتد که قطعاً رخ داده اسـت، قیمت هرمتر مربع فرش در بازار بین المللی کاهش می یابد و در عین حال قیمت ارز قاچاق (یا ارز سایه) در داخل کشور نیز به ۵۰ هزار تومان افزایش می یابد.

بنابراین با توجه به مثال های ذکر شده، سیاست پیمان سپاری ارزی با قیمت تعیین شـده از سوی بانک مرکزی، به عنوان مبنا و معیاری برای قیمت گذاری محصولات داخلی صنعت فرش خواهد شد و نبود سیاست پیمان سپاری ارزی به ضرر بازار فرش کشـور تمام می شود چون هم بازار خارج کشور را بدلیل عرضه بـدون برنامه ریزی خراب می کند و هم بدلیل ارزان فروشی فرش در دنیا، بنگاه های فعال در داخل کشور با کاهش سودآوری مواجهه می شوند. علاوه بر این، درآمد ارزی کشور کاهش خواهد یافت. به بیان ساده، سیاست پیمان سپاری ارزی به نفع صادرکننده واقعی برای ساماندهی تجارت خارجی این کالا است.

ب) شواهد تاریخی در خصوص عملکرد صنعت فرش در زمان نوسان های ارزی چه می گوید؟

بررسـی شـواهد تاریخی و آمار صادرات فرش و ارتباط آن با تحولات بازار ارز کشـور نیز نشان می دهد عمدتاً مواقعی که بـازار ارز در داخل با ثبات بوده، صادرات فرش کاهش یافته و زمان هایی که بازار با اختلال مواجه شده، صادرات آن افزایش یافته است. در واقع، در زمان های اختلال بازار، صادرات فرش افزایش نیافته بلکه تقاضا برای ارز قاچاق بصورت تقاضا برای فرش، تجلی یافته و خودش را در آمار صادرات فرش نشان داده است. شکل زیر، تا حدودی این وقایع را نشان می دهد.

در شکل ۱ نمودار ستونی متوسط قیمت هر تن فرش صادراتی را بر اساس هزار دلار (محور سمت چپ) و نمودار خطی، درصد تغییرات قیمت ارز در بازار غیررسمی را بر اساس اطلاعات بانک مرکزی (محور سمت راست) نشان می دهد.

نمودار ۱. تغییرات قیمت دلاری هر تن فرش دستباف صادراتی (نمودار ستونی ـ سمت چپ) و تغییرات نـرخ ارز در بازار غیررسمی (درصد ـ سمت راست)

منبع: مرکز ملی فرش ایران (داده های پراکنده در گزارش های مختلف) و بانک مرکزی (نرخ ارز)

دست کم دو نکته از شکل ۱ قابل برداشت است:

اول، نوسانات متوسط قیمت هر تن فرش صادراتی آن هم در مدت زمان محدود و به این میزان بسیار عجیب است. چنانکه شکل نشـان می دهد قیمت هر تن فرش صادراتی در سال ۱۳۹۰ حدود ۸،۲ هزار دلار بوده که بیشترین قیمت در طول دوره مورد بررسی است. این در حالی است که متوسط قیمت هر تن از همین فرش در سـال ۱۳۹۹ (در کمتر از یک دهه فاصله) حدود ۱۸،۵ هزار دلار بوده است.

به بیان دیگر، متوسـط قیمت دلاری هر تن فرش صادراتی دسـتباف در طول کمتر از یک دهه حدود یک چهارم شده است. این تداوم از تغییرات رفتار را نمی توان به تحولات در بازار فرش که بازاری سنتی است، نسبت داد. به همین دلیل، باید متغیرهای دیگر را در نظر گرفت.

دوم، نکته دوم که بی ارتباط با نکته اول نیسـت این اسـت که تقریبـاً در همه مواقعی که نرخ ارز در بازار غیررسـمی رفتار غیرمتعارف نشان داده، قیمت هرتن فرش صادراتی دستباف بالا بوده است (به نقاط اوج نمودارهای خطی و ستونی توجه کنید). از این هم بسـتگی می توان نتیجه گرفت که موضوع بیش اظهاری یا اظهار خلاف واقع در صادرات فرش دسـتباف برای دور زدن محدودیت های ارزی یا کسب جوایز صادراتی وجود داشته اسـت.

نکته پایانی

در پایان باید توجه داشـت که نباید اجازه داد صادرات فرش دسـتباف کشاتی برای دور زدن محدودیت های ارزی مانند پیمان سپاری ارزی باشد. چرا که در گام نخست همین صنعت با صادرات بی کیفیت محصولات تحت عنوان فرش ایرانی و با بازاریابی نامرست و فروش زیرقیمت آن در بازارهای بین المللی آسـیب می بیند و در گام بعدی کل این صنعت در عرصه داخلی دچار آسـیب جدی شده و نوسـانات قیمت آن باعث خروج سرمایه گذاران از این صنعت می گردد.

اگر با این نگاه به علل کاهش صادرات فرش دستباف نگاه کنیم، شـاید بتوانیم توضیحی منطقی برای کاهش صادرات فرش دستباف پیدا کنیم. آن هم صادرات محصولی که بشدت کاربر اسـت و حداقل حقوق کارگر در ایران کمتـر از ۱۷۰ دلار در ماه اسـت.

دکتر رضا غلامی
اقتصاددان
Alborz.payam@gmail.com

در جلسه بررسی روند تحقق اهداف نهضت مدرسه سازی مطرح شد:

البرز نیازمند هزار مدرسه برای رهایی از مدارس دوشیفته

نماینده عالی دولت در البرز گفت: درصدد هستیم که تا پایان دولت سیزدهم ساخت ۲۰۰ مدرسه را به پایان برسانیم ولی با توجه به نیاز استان، باید احساس مسئولیت بیشتری داشته و این رقم را افزایش دهیم.

به گزارش پیام آشنا، مجتبی عبداللهی در جلسه بررسی روند تحقق اهداف نهضت مدرسه سازی در استان که روز شنبه ۱۸ شهریور ماه ۱۴۰۲ در سالن جلسات حوزه استاندار برگزار شد، نیاز البرز به هزار مدرسه برای رهایی از مدارس متراکم و دو شیفته را مورد اشـاره قرار داد و خواستار عزم ویژه مسـئولان استان در این راستا شد.

وی افـزود: در این رابطه شهرسـتان های کرج و فردیس که دارای متراکم ترین و مهاجرپذیرترین شهرهای کشورهای هسـتند، نیاز مبرمی به افزایش سـرانه ها دارند.

عبداللهی گفت: انتظار می رود شهرداری ها از محل تعهدات خود در بخش های مختلف خدماتی، نسبت به تخصیص زمین مناسـب برای ایجاد مدارس و اماکن ورزشی داخل و خارج آنها اقدام کنند.

وی افزود: درصدد هسـتیم که تا پایان دولت سـیزدهم ساخت ۲۰۰ مدرسه را به پایان برسانیم ولی با توجه بنیاز استان، باید احساس مسئولیت بیشتری داشته و این رقم را افزایش دهیم.

استاندار البرز گفت: ایجاد چمن مصنوعی ورزشی در مدارس یکی از مهمترین اموری اسـت که باید در کنار نهضت مدرسه سازی دنبال شود.

وی افزود: راه اندازی مسـابقات ورزشـی محلی با استفاده از فضاهای ورزشی مدارس بویژه در محله های کمتربرخوردار اسـتان و ایجاد شور، نشاط و همبستگی بین اهالی، از جمله اهداف مهم اجتماعی در استان است.

مدیرکل محیط زیست استان خبر داد:

بلاتکلیفی بیش از هزار تن لجن اسیدی در البرز

مدیرکل محیط زیست البرز گفت: حجم زیادی از لجن های اسیدی در اشتهارد تبلیغات شده و بلاتکلیف مانده اند و البته برخی لکه هایی هم در ماهدشـت وجـود دارد که مربوط به چهار دهه قبل اسـت.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایسنا، مجید درگی با اشاره به خطر انباشت بیش از هزار تن لجن اسیدی در اشتهارد توضیح داد: از عمده ترین مواد زائد حاصل از بازیابی روغن، لجن اسـیدی است که ترکیبی از اسید سولفوریک و فلزاتی است که در داخل روغن وجـود دارد که جزو مواد خطرناک بـوده و باعث آلودگی هوا، آب و خاک می شود.

درگی تاکید کرد: حجم زیادی از لجن های اسیدی در اشتهارد انباشت شده و بلاتکلیف مانده اند و البته برخی لکه هایی هم در ماهدشـت وجـود دارد که مربوط به چهار دهه قبل اسـت.

وی ادامه داد: متاسفانه طی سال های گذشته قدغنی برای مدیریت این لجن ها در استان صورت نگرفته در حالی که می توان از این پسماندها به عنوان ماده خـام اولیه در برخی صنایع بهره برد و از این طریق درآمدزایی داشت.

وی گفت: امیدواریم در این خصوص شـرکت های دانش بنیان وارد میدان شـوند تا مشـکل انباشت لجن های اسیدی استان حل شود.

با در ادامه اشـاره به این کـه گاه و بیگاه اخباری از شکار برخی گونه های حیات وحش و قاچاق اعضای بدن آنها به خاطر خرافه پرستی هستیم، اظهار کرد: متاسفانه برخی حیوانات مانند کفتار، خرس، روباه، جغد و حتی پلنگ قربانی این خرافه پرستی ها شده و به خاطر جهل و نادانی برخی، جان خود را از دست می دهند.

وی ادامه داد: خوشـبختانه تاکنون گزارشی در این خصوص در زیسـتگاه های البرز نداشـته ایم و این نشان دهنده این است که اطلاعات و فرهنگ زیست محیطی البرزنشینان در این خصوص بالا است.

وی توضیح داد: برای جلوگیـری از ادامه این روند در کنار فرهنگـازی مناسـب باید قوانین بازدارنده و قرص و محکمی اعمال شود تا کسی به خود جرأت ندهد بر پایه موهومات به اکوسیستم منطقه ای آسیب رساند و گونه های از حیات وحش را در خطر انقراض قرار دهد.

این مسئول اضافه کرد: هر کدام از جانوران در محیط طبیعی نقش خاص خـود را دارند و حذف هر یک آسیب جدی به اکوسیستم وارد می کند.

مشکلات روستاهای بخش مرکزی ساوجبلاغ بررسی شد

غلامرضا زارع - در دیدار فلاح پور رئیس شورای اسلامی ساوجبلاغ با علی حدادی نماینده مردم در مجلس مشکلات مختلف بخش مرکزی ساوجبلاغ مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

سـعید فلاح پور رئیس شورای اسلامی ساوجبلاغ در رابطه با موضوعات مطروح شـده، گفت: تعیین تکلیف ملکیت زمین های واگذار شده از ناحیه اداره بنیاد مسـکن که باعث اعتراض مردم شده اسـت. همچنین مسـئله نبود پوشش آتش نشیه که تلفن همراه در مناطقی از روستای ولیان از جمله دربند ولیان که مقرر شده بود با نصب دکل در روستای لسکول دره این مشکل حل شود، از جمله موارد مطروح شده بوده.

او ادامه داد: پیگیـری تکمیل نمازخانه نیمه کاره روسـتای ولیان که بیش از ۱۰ سال اسـت رها شده و نیز پیگیری برای صدور مجوز کنترل ورود و خروج مسافران به روسـتای دربند ولیان و رمپ ورودی، خروجی از سمت اتوبان درمحدوده ایسـتگاه مفوت که به دلیل نداشتن ورودی استاندارد به شهر کوهسار بخش چندار و بخش مرکزی و شهر گلسار با مشکل مواجه شـده اسـت. همچنین اعترافات شهروندان به روند خروج آب شـرب در بلوار معدن و شـن و ماسه (شـهید مدافع حرم حاج اصغر فلاح پیشه) از طریق کامیون های تانکر آب و درخواسـت ایجاد ایستگاه امداد و نجات و آتش نشانی در مناطق هدف گردشگری و روستاهای بخش چندار و تسریع در رفع مشکل آب شرب کوهسـار با حفر چاه و پیگیری برای رفع مشـکلات آب شرب روستاهای بخش چندار، پیگیری از طریق شورای برنامه ریزی استان جهت اجرایی شدن سند آمایش سرزمین در ساوجبلاغ نیز جزو اولویت های گفتگو با نماینده مردم شهرسـتان های ساوجبلاغ، نظرآباد، طالقان و چهارباغ بوده است.

طرح کالابرگ به صورت فراگیر اجرا شود

نایب رئیس کمیسـیون اقتصادی مجلس گفت: اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی باید فراگیر باشد تا منجر به مهار تورم و ثبات بازار شود، البته دولت می گوید زیرساخت های این کار هنوز فراهم نیست.

به گزارش پیام آشنا، غلامرضا مرحبا در ارزیابی خود از عملکرد دولـت در اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی، گفت: بر اساس مصوبه مجلس شورای اسـلامی و زمانی که بحث حـذف ارز ترجیحی مطرح شد، دولت باید راههای جایگزین آن را ارائه می کرد.

وی متذکر شد: یکی از راههای جایگزین، اعطای کالابرگ الکترونیکی بود البته نه کالابرگ دهه ۶۰، بلکه کالابرگ الکترونیکی که مردم بتوانند یارانه خود را دریافت کنند و خرید خود را انجام دهند. آن کاری که دولت در چند استان به صورت آزمایشی برای اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی انجام داده، چیزی نیسـت که مجلس انتظار داشت و الان هم هنوز به آن مرحله از رضایتمندی نرسیدیم.

نایب رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسـلامی تصریح کـرد: اجرای طـرح کالابرگ الکترونیکی باید فراگیر باشـد، چـرا که اجرای سراسـری و فراگیر طرح کالابـرگ الکترونیکی بـه مهار تورم و ثبات بـازار کمک می کند و باید زیرسـاخت های آن از سـوی دولت فراهم شود نظر دولت این است که زیرساخت های لازم برای اجرای فراگیر کالابرگ الکترونیکی وجود ندارد و نمی تواند این کار را به صورت کامل انجام دهد.

نماینده مردم آسـتارا در مجلس شورای اسلامی ادامـه داد: با توجه به اینکه اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی قانون و مصوبه مجلس شورای اسلامی اسـت، دولت ملزم اسـت که زیرسـاخت های اعطای کالابرگ الکترونیکی را فراهم کند و سازوکار ارائه کالابرگ الکترونیکی را به صورت فراگیر و سراسـری راه بیندازد.

مرحبـا تاکید کرد: با توجه به اینکه بسـیاری از دهک های جامعه یارانه نقدی دریافت می کنند، بعد از حذف ارز ترجیحـی باید جایگزین آن به نحوی باشد که مردم بتوانند از یارانه خود استفاده کنند و از سوی دیگر باید سازوکاری فراهم شود تا دیگر شاهد این تشتتی که مخصوصاً در توزیع مواد غذایی و خرده فروشی ها شاهد هستیم، نباشیم.

ستاد مرکزی اربعین در اطلاعیه پایانی تاکید کرد:

اربعین سال های آینده به نحو شایسته تری خدمتگزاری می کنیم

ستاد مرکزی اربعین حسینی(ع) در آخرین اطلاعیه خود با تشـکر از مردم و دستگاه های مختلفی که به برگزاری هرچه با شکوه تر مراسم اربعین امسال کمک کردند، اطمینان داد که با بهره گیری از تجارب حاصله، راهپیمایی اربعین سـنوات آتی به شکل شایسته تری برگزار شود.

به گزارش پیام آشنا، متن اطلاعیه شماره ۲۸ و آخر ستاد مرکزی اربعین به شرح زیر است:

«حیاناللحسین»

بسمه تعالی

بـا الطاف ولـیعه الهـی؛ پرچم بلنـد حضرت سیدالشـهدا(ع) که نشـانه اراده پـروردگار برای برافراشتن پرچم اسلام و اهل بیت (علیهم السلام) است، با حضور حماسی و دهها میلیونی دلدادگان آن حضرت در جوار اعتاب مقدسـه و بارگاه مطهر ائمه اطهار (علیهم السلام) پرشورتر از قبل به اهتزاز درآمد و پیام جهانی شدن اربعین را به سرلـوح عالم مخابره کرد، ضمن اینکه برخلاف تبلیغات گسترده دشـمنان، رقم بی سابقه بیش از ۴ میلیون زائر از مرزهای ایران به قیانوس زوارالحسین(ع) پیوستند.

بی شـک، میزبانی خالصانه ملت شـریف عراق و همکاری شایسـته و مثال زدنی دولت، خصوصاً وزیر محترم کشور عراق، در کنار اقدامات ارزشمند یکایک خادمین ایران اسـلامی که منجر به رضایتمندی قاطبه زائران در اربعین ۱۴۰۲ شد، هرگز فراموش نمی شود که ان شـاءالله مرضی رضای باریتعالی و ذخیره آخرت یکایک دلدادگان حسـینی(ع) قرار گیرد.

ستاد مرکزی اربعین حسـینی(ع) بر خود فرض می داند در ابتدا از میزبان اصلی این مراسم (دولت و ملت عزیز عراق) و سپس از تمامی خادمان اربعین به ویژه ریاسـت محترم جمهور، معاون اول محترم، وزارتخانه ها، رسانه ملی، نیروهای مسلح، سازمان ها، شهرداری ها، نهادهای انقلابی، استانداران و ستادهای اسـتانی اربعین، سـتاد اربعین عراق، کمیته های ۱۸ گانه، موکبداران، خادمان و تلاشگران این حماسه عظیم که به شکل های مختلف با تلاش شبانه روزی نسبت به ارائه خدمات شایسته به زوار اربعین قدام کردند، تقدیر و تشکر کند.

همچنـین از یکایک زائران عزیـز و گرانقدر که با خادمان خود در ستاد مرکزی اربعین حسینی(ع) از بدو ثبت نام در سامانه سماح تا زمان مراجعت از سفر، خصوصاً مدیریت زمان و شرکت در پویش های «هرهم زائر»، «ظرف سـفر»، «پلـدلـت شـهدای امنیت» و ... در مدیریت مراسـم سال جاری همکاری شایسـته ای داشتند، تقدیر و تشکر صمیمانه داشته باشـد و روانت سجده شکر به درگاه خالق بی نیاز از بابت حضور پرشـور، بی نظیر، حماسـی و توفیق خدمتگزاری بی شائبه به زائران عزیز، به جای آوریم و ان شاءالله با بهره گیری از تجارب حاصله، اربعین سـنوات آتی را به نحو شایسـته تری خدمتگزاری کنیم.

یادداشت

نگاهی به زوایای پنهان احیای روابط ایران و عربستان (بخش اول)

روابـط بین الملل با دولت هایی شـکل واقعی پیـدا می کند که به «منافـع برابر» تن می دهند. اگر غیر از این بود، به جای عبارت روابط بین الملل باید از عبارت «صلحه دولتی بر دولتی دیگر» استفاده کرد. آمریکایی ها از ابتدای شکل گیری نظام دولتیی از معنای واقعی روابط بین الملل عبور کرده و صراحتاً از «هژمونی آمریکا» صحبت کردهاند. سابقه روابط غرب با کشورهای دیگر هم چیزی جز هژمونی [۱] نبوده است.

بعد از جنگ جهانی اول، غربی ها رسماً از واژه «قیمومیت» استفاده کردند [۲] و پخش وسیعی از جهان را با استفاده از واژه «قیمومیت» بین خود تقسیم کردند. آنان این عبارت تحقیرآمیز را بدون شرمندگی به کار برده و بلنگه صراحتاً در ذیـل آن «هر نوع اختیار» برای خود در نظر گرفتـه و به عنوان قانون ابلاغ می کردنـد! مثلاً دول غربی پیروز در جنگ جهانی اول، امپراتوری پهناور مسـلمان عثمانی را قطعه قطعه کردند و یکی از قطعات آن یعنی فلسطین مسلمان را به قیمومیت انگلیس در آوردند و رسماً در بیانیه خود نوشتند «بریتانیا پیش زمینه های مطلوب سیاسی، اقتصادی و امنیتی برای تأسیس خانه ملی یهودیان در فلسطین را مهیا می شود»

یعنی هر نوع اختیار این سرزمین را به انگلیس دادند. این سرزمین را از ۱۹۱۸/۱۳۲۷ تا ۱۹۴۸/۱۳۲۷ یعنی ۳۰ سال تحت قیمومیت انگلیس قرار دادند و این در حالی بود که یک سـال پیش از آن، در حالی که هنوز امپراتوری عثمانی وجود داشت و جنگ جهانی به پایان نرسیده بود، وزارت خارجه بریتانیا بیانیه ای ـ موسوم به اعلامیه آرتور جی بالفور ـ صادر کرد که در آن صراحتاً از «در نظر گرفتن فلسطین به عنوان سـرزمینی برای یهودیان» سخن به میان آمده بود. روابط بین الملل غربی، هژمون انگلیس بر فلسـطین و بر بسـیاری دیگر از سرزمین های آسـیایی و آفریقایی را تثبیت کرد خب این هم به باند نامش «روابط بین الملل» نیسـت. سلطه یک کشور بر «دیگران» است.

همین الآن هم دولت های محور در اروپا علی رغم آنکه دیگر قدرت سـابق را ندارند و قیمومیت و هژمون منسوخ گردیده، در ادبیات و عملکرد هر همین نمط باقی مانده اند. نمونه آن را در موضوع هسته ای ایران مشـاهده کردهایم. آنان در قاعده روابط بین الملل، ایران را به متوقف کردن برنامه هسـته ای خود متعهد کردند و در برابر، تعهداتی برای رفع تحریم های ایران پذیرفتند. اما حال علیرغم آنکه بر مبنای ۱۳ دور گـزارش آژانس تحت امر خودشـان، ایران به طور کامل به تعهد خود عمل کرده و نشـان سال بر آن پابند بوده است، جمهوری اسـلامی را مسئول شکسـت برجام معرفی کرده و دوباره از ایران می خواهند علیرغم استکاف کامل غرب از اجرای تعهدات خود، بدون هیچ حرف و حدیثی برجام را مهیا به مواجرا کنند! این وقعیت و محتوای روابط بین الملل غربی است.

یک نگرش منحط در ایران وجود دارد که می گوید بله روابط بین الملل همین اسـت. این روابط نه بر اساس حق و تعهد مستقل بلکه بر اساس «حق هژمون» و «تعهد کشورهای پیرامون» شکل گرفته است و اداره جهان بر اساس آن صورت می گیرد و مصلحت کشورهای پیرامون هم در این است که به آن مخالف نکنند یکی از این ها که سال ها مسئول دستگاه دیپلماسـی ایران بود، در دیدار با نگارنده و چند نفر دیگر می گفت «از آنجا که ایران قدرت استیفای حق خود را ندارد، باید به محدود و سهمی که برایش تقدیر گردهاند، رضایت بدهد چرا که عدم رضایت سبب انتقالت بسـار بدی برای کشور می شود.» از نظر این ها، هر چند قانون بین الملل را همین قدرت های هژمون نوشتهاند، باید از آن تبعیت کنیم تا متهم به قانون ستیزی نشویم! [۳]

شما حتماً دیالوگ مشهور «فاختی شارع» را در سریال سربداران به یاد دارید که می گفت «فضاوت خیلی آسان است چرا که حکم آن است که شاه بخواهد!» این منطق، یک ملت را برای همیشه تسـلیم قلمدران می کند. این البته در حالی مطرح می شـود که اساساً جهان شاهد دگرگونی های اساسی در ساخت قدرت و حاکمیت بین المللی می باشد. شـاید ادبیات تسلیم طلبان در فاصله ۱۹۴۵ تا ۱۹۹۱ که جهان در محدوده نظام دوقطبی تعیین تکلیف می شد، جایی داشت ولی هم اینک که قطب های سابق قدرت، با هم در جنگ هستند و شیرازه نظام سابق بین الملل پاشیده است. این نگاه تسـلیم طلبانه و هژمونی پذیرانه جایگاهی ندارد ـ کوروش خداخشی دبیر شیفت عصر سیاسـی ایرنا: امروز حتی اروپا وضع یکپارچه سابق را ندارد. دولت های این قاره لااقل به سه قسمت تقسیم شدهاند: دولت های محـور در اتحایه اروپا، دولت های محور در خـارج از این اتحادیه و دولت های غیرمحور در اتحادیه و خارج آن. کشوری مثل جمهوری اسلامی می تواند بدون نیاز به عبور از دالان کشورهای دسته ی اول، یا کشورهای دسته دوم و دسته سوم و به خصوص دسته سوم روابط واقعی متناسب و برابر داشته باشد. جمهوری اسلامی از نظر تولید ناخالص داخلی، از نظر درجه علمی، از نظر قدرت سیاسـی، از نظر قدرت منطقه ای و از نظر قدرت نظامی، از اکثر کشـورهای اروپایی جلوتر اسـت و این جلوتر بودن و لقبی که فـراوری ایران قرار دارد، زمینه ساز روابطی مبتنی بر منافع و مصالح ملی بین طرفین می باشد.

نکته دوم این اسـت که صحنه بین الملل منحصـر به دولت های غربی نیست. امروز قدرت اقتصادی، صنعتی و علمی ـ تکنولوژیک کشـورهایی در آسیا از عمده کشورهای اروپایی از جمله سه کشور محور آن یعنی آلمان، فرانسه و انگلیس بیشتر اسـت. به فرض اینکه ایران در حوزه تکنولوژی و فن آوری با مضیقه هایی مواجه باشد و برای رفع آن چاره ای جز وارد کردن نداشته باشد، این ایران توسط کشورهای پیشرفته آسیایی که حداقل هنوز نگرش هژمونیک بر رفتار خارجی آنان حکمفرما نشده، بر طرف می گردد.

به این مثال که تفاوت دو نگرش در اروپا و آسیا را نشان می دهد، توجه کنید. قوانین مصوب در سازمان های چندملیتی اروپایی و آمریکایی «اسرائیل» (Hegemonic) اسـت. آنان وقتی قراردادی می نویسـند، رسماً در ذیل آن یادآور می شوند «کشورهای عضو وظیفه دارند قوانین داخلی خود را به گونه ای تنظیم کنند که اجرای این تعهدات را تسهیل کند» این نه تنها در قراردادهای فراگیری مثل «منشور حقوق بشر» و «مصوبات شورای امنیت سازمان ملل» گنجانده شده، بلکه در هر توافق بین المللی یا چندجانبه ای ـ مثلاً برجام ـ هم ذکر و مطالبه گردیده اسـت. اما وقتی کشوری به عضویت یک پیمان آسیایی ـ مثل شانگهای ـ درمی آید، این وضع کاملاً دگرگون است. در پیمان شانگهای تاکنون ۲۹ کنوانسیون بین اعضای آن بصورت اجماعی به تصویب رسـیده [۴] و در ذیل همه این کنوانسـیون ها تصریح شده «اجرای این توافق منوط به منطبق بودن آن با قوانین داخلی کشورهای عضو است.»

با نـگاه به واقعیت صحنـه بین الملل می توان بـا صراحت گفت فرصت هایی که در دو قاره آسیا و آفریقا و آمریکای لاتین برای ایران وجود دارد، به هیچ وجه در آمریکای شمالی و اروپا برای ایران وجود ندارد. ایران در آسـیا، آفریقا و آمریکای لاتین به عنوان یک «دولت محق» شناخته می شـود و از «قدرتمندی» آن استقبال می کنند. در حالی که آمریـکا و اروپا، دائما ایران را «قدرتی مخرب» که باید تعدیل یا حتی نابود گردد، می دانند و به همین دلیل در طول ۴۴ سال گذشته، دائما از تحریم های سخت و شکننده علیه ایران حرف زدهاند. مقامات آمریکا بارها اعلام کردهاند تحریم های پی سابقه ای را علیه ایران به اجرا گذاشتهاند. با این وصف ایران در جایی که یک کشور صاحب حق و دارای نبات خیر خواهانه شناخته می شود و به توانایی های آن هم اذعان می شود، بهتر می تواند روابط خارجی خود را شکل دهد و به نتیجه برسـد تا در جایی که او را شرور خوانده و به تخریب آن سرگرم هستند.

سعدالله زارعی
کارشناس ارشد مسائل بین الملل
Alborz.payam@gmail.com